

Ministrstvo za digitalno preobrazbo
Davčna ulica 1
1000 Ljubljana
gp.mdp@gov.si

V Ljubljani, 19. julij 2023

ZADEVA: Predlogi in komentarji na predlog osnutka Uredbe o upravljanju mehanizma za zagotavljanje dostopa do računalniške opreme.

Spoštovani,

v Društvu za trajnostni razvoj Duh časa, ki ima status nevladne organizacije v javnem interesu na področju razvoja informacijske družbe, smo pripravili predloge dopolnitev osnutka Uredbe o upravljanju mehanizma za zagotavljanje dostopa do računalniške opreme. Dodajamo tudi nekaj komentarjev, nekatere v obliki vprašanj.

V Društvu Duh časa zelo pozdravljamo uvedbo mehanizma. Pri tem naj posebej veseli, da uredba spodbuja uporabo odprtokodnih programskih rešitev.

Predloge podanih sprememb na vsebino uredbe podpirajo naslednje nevladne organizacije v Mreži nevladnih organizacij za vključujočo informacijsko družbo (po abecednem vrstnem redu):

- Društvo Računalniški muzej;
- Društvo Rampa, Društvo za krepitev potencialov mladih na področju znanosti, umetnosti in tehnologije;
- PlastOsem – zasebni zavod za gojenje odprte družbe in organske tehnologije;
- Simbioza Genesis, Zavod za medgeneracijsko sodelovanje Simbioza Genesis Ljubljana, socialno podjetje;
- Zavod INePA, Inštitut za elektronsko participacijo;
- Zavod Kersnikova, Zavod za kulturo, umetnost in izobraževanje;
- Zavod Rhea, tehnologija za kakovost življenja Novo mesto;
- Zveza društev upokojencev Slovenije (ZDUS).

Prosimo, da odgovor na pripombe posredujete na e-naslove: simona.knavs@duh-casa.si in matjaz.ugovsek@duh-casa.si ter v kopijo gaja@racunalniski-muzej.si, kristijan.tkalec@biotehna.org, mitar@tnode.com, ana.plesko@simbioza.eu, simon.delakorda@inepa.si, eduard.filipas@rhea.si in mateja.strasek@zdus-zveza.si.

S prijaznimi pozdravi,
Simona Knavs in Matjaž Ugovšek
Društvu za trajnostni razvoj Duh časa

Predlogi in komentarji na predlog osnutka osnutek Uredbe o upravljanju mehanizma za zagotavljanje dostopa do računalniške opreme.

3. člen – prvi odstavek

Predlagamo, da se na seznam doda tiskalnike, optične bralnike, omrežno opremo, mobilne telefone in kable za priklop naprav.

ALI

Se doda 9. točko: Druga računalniška oziroma pripadajoča oprema.

Obrazložitev:

Na podlagi izkušenj Društva Duh časa, ki zbira donacije rabljene računalniške opreme že 12. leto, donacije vključujejo tudi tiskalnike, optične čitalnike, opremo za dostop do internetnega omrežja, mobilne telefone in kable za priklop naprav. Res je sicer, da je donacij navedene opreme količinsko manj, vendar pa bi bilo škoda, če tovrstne opreme, v okviru mehanizma ne bi bilo mogoče upravičencem predati v uporabo.

Ker je dostop do interneta ključen za digitalno vključenost, bi ga morali upravičencem zagotoviti vsaj v obliki t. i. ključkov za dostop do brezžičnega interneta pri uporabi namiznega računalnika, ki te funkcionalnosti nima vključene. Poleg tega je bila v nevladnem sektorju že razvita rešitev za varno in enostavno deljenje dostopa do Interneta v obliki deljenja brezžičnega omrežja, kar omogoča osnovno povezljivost (<https://sl.wikipedia.org/wiki>). V ta namen se potrebuje zgolj dodaten brezžičen usmerjevalnik s prosto programsko prilagoditvijo. V primeru nakupa usmerjevalnikov, je strošek nakupa okoli 50 evrov.

Predlog, da se v seznam doda kable, izhaja iz nejasnosti, kaj točno se razume kot računalniška oprema oziroma delujoča računalniška oprema glede na prvi odstavek 4. člena in obrazložitev 3. člena (več v nadaljevanju).

V prvem odstavku 5. člena, je uporabljena besedna zveza »računalnik s pripadajočo opremo«.

3. člen – obrazložitev na str. 6-7

V obrazložitvi k 3. členu je navedeno, da zbrana delujoča rabljena računalniška oprema ne vsebuje notranjih in zunanjih diskov zaradi zagotavljanja informacijske varnosti in varovanja tajnih podatkov. Nadalje se zapis sklicuje na sedmi odstavek 23.a člena Zakona o digitalni vključenosti.

Ugotavljamo, da iz 23.a člena ni mogoče razbrati navedenega tj., da delujoča rabljena računalniška oprema (glede na 6 odstavek 23.a člena zakona) ne vsebuje oz. naj ne bi vsebovala notranjih in zunanjih diskov.

Sprašujemo se, kako na izvajanje mehanizma vpliva informacija glede opreme, ki ne vsebuje notranjih in zunanjih diskov, ki je navedena le v obrazložitvi, ne pa tudi v uredbi sami. Torej, v kolikšni meri je informacija iz obrazložitve zavezujoča.

Ugotavljamo, da je predpostavka, da se informacijsko varnost in varovanje tajnih podatkov lahko zagotavlja le na način uničenja¹ diskov oz. nosilcev podatkov, napačna. V Društvu Duh časa smo razvili postopek, ki zagotavlja nepovraten izbris podatkov. S postopkom so na primer seznanjeni in ga uporabljamo v primeru prejema donacij s strani Ministrstva za javno upravo.

1 Uničenje diskov sicer ni omenjeno ne v uredbi in ne v njeni obrazložitvi. Glede na to, da brisanje podatkov ni nikjer omenjeno, sklepamo, da je predvidno uničenje diskov.

Vir 1: <https://racunalniki.duh-casa.si/donatorji/podatki/>

Vir 2: <https://drive.google.com/file/d/1b2qPv6YNISDLkjZ-mFq8YNGn2e-j3kl5/view>

Sprašujemo se, ali bi izvajalec strokovno-tehnične podpore, organizacijam iz šestega odstavka 23.a člena lahko ponudil brisanje trdih diskov npr. po postopku, ki ga je razvilo Društvo Duh časa, z namenom, da jih uporabi pri pripravi računalnikov za upravičence.

4. člen – prvi odstavek

Sprašujemo se, kako razumeti besedno zvezo »delujoča rabljena računalniška oprema« v prvem odstavku 4. člena uredbe, saj računalnik (namizni, ali prenosni) brez diska (obrazložitev 3. člena) ni delujoč. Hkrati tudi ni delujoč, če nima nameščene programske opreme. Po drugi strani pa je marsikaj, kar je morda navidezno v okvari mogoče uporabiti že z manjšim strokovnim posegom.

Zavedamo se, da je pridevnik »delujoča« uporabljen tudi v zakonu, vendar dodatek v obrazložitvi glede trdih diskov spremeni razumevanje delovanja opreme.

4. člen – drugi odstavek

Opredeljeno je, da se javnemu skladu ponudi opremo enkrat letno. Logistično je to lahko zelo velik zalogaj za javni sklad in zunanje izvajalce, saj bo v ozkem časovnem okviru potreben pregled opreme, odločitev o sprejemu ali zavrnitvi, prevoz in nato skladiščenje pred pripravo za uporabo. Mogoče se lahko uporabi besedno zvezo »vsaj enkrat letno do 31. marca«, tretji odstavek pa izpusti.

5. člen – prvi in četrti odstavek

V obeh odstavkih je zapisano, kaj naj omogoča računalniška oprema, zapisa pa se razlikujeta. V prvem odstavku piše »omogoča izdelavo in oblikovanje besedil in drugih digitalnih vsebin«, v četrtem odstavku pa »za urejanje besedil, predstavitev in fotografij«.

Predlagamo, da se besedilo uskladi, v izogib nesporazumom:

- V prvem odstavku - »... omogoča izdelavo digitalnih vsebin«.
- V četrtem odstavku - »... osnovna programska oprema za pisarniško delo, urejanje slik in spletno komunikacijo«.

5. člen – četrti odstavek

Predvsem v primeru specialne opreme za invalide, se lahko zgodi, da ne bo (še) na voljo odprtokodnega programa. Domnevamo, da je bilo mišljeno, da se računalnike opremi s prosto dostopno programsko opremo.

Predlagamo spremembo zapisa prvega stavka: »Na računalnike, ki so predmet izposoje, se praviloma namesti prosto dostopen odprtokoden operacijski sistem in osnovna programska oprema ...«.

Kakšna licenca odprtokodnega operacijskega sistema je predvidena? Predlagamo navedbo t. i. Copyleft licence, ki zagotavlja nadaljevanje prosto dostopne odprtokodne licence.

Predlog zapisa drugega stavka: »Javni sklad, kjer je to možno, spodbuja uporabo odprtokodnega operacijskega sistema dostopnega pod t. i. copyleft licenco.«

Pozdravljamo spodbujanje uporabe odprtokodnih rešitev, bi pa si želeli, da finančni načrt mehanizma vključuje vsaj kakšno donacijo nevladnim organizacijam, ki te rešitve razvijajo in zanje skrbijo.

6. člen – tretji odstavek

Namesto »število razpisane računalniške opreme« predlagamo »število in vrsto razpisane računalniške opreme«.

7. člen

Kaj se bo zgodilo z opremo, če bodo vsa povpraševanja rešena? Se jo bo odprodalo z namenom pridobitve sredstev za finančno dražjo opremo npr. za invalide ali za šolajoče (specializirani programi) ipd.? Ali se jo bo doniralo humanitarnim in nevladnim organizacijam doma in v tujini?

10. člen – drugi odstavek

Prva alineja navedenih nalog ponovno izpostavi pridevnik »delujoča« v zvezi z računalniško opremo. Kako se bo ugotavljalo ali je oprema delujoča? Se bo verjelo na besedo? Se bo preverjalo pred prevzemom? Brez trdega diska to ne bo mogoče?

Peta alineja »tehnična in programska oprema«, pravilneje je »strojna in programska oprema«.

10. člen – obrazložitev

Pri zagotovitvi geografske pokritosti predlagamo dopolnitev »... z vzpostavitvijo več stalnih ali mobilnih prevzemnih centrov«. Najemnina (ali lastništvo) prostora za stalne zbirne centre so lahko visok nepotreben strošek.

11. člen – prvi odstavek

Predlagamo popravek »Vsak kos računalniške opreme, na katero je mogoče prilepiti nalepko ustrezne velikosti, mora biti ustrezno evidentiran«

11. člen – obrazložitev

Ali iz prvega odstavka obrazložitve izhaja, da se črtno kodo itd. namesti le na novo opremo?

12. člen – drugi odstavek

Kako se bo vrednotila ekonomska upravičenost popravila rabljene opreme (kaj bo predrago in kaj ne), katere knjigovodska vrednost pred predajo javnemu skladu je bila nič? Kako bo na to vplivala količina opreme na zalogi?

Je namen mehanizma zgolj ekonomski in socialen, ali je tudi trajnosten?

Dodatek

Nekam bi bilo treba zapisati, da javni sklad oz. zunanji izvajalec ne more zagotoviti reševanja podatkov, shranjenih na morebitnih okvarjenih računalnikih. To bi moralo biti tudi jasno zapisano v navodilih, skupaj z nasvetom, kako naj upravičenec naredi in hrani varnostne kopije. Bi bilo možno za upravičence zagotoviti vsaj kak ključek za ta namen?